

VRIJ LEREN LEZEN (1)

Grensgebied

HET JUISTE MOMENT

Tim is net zes geworden. En leest. Weliswaar in eenvoudig geschreven boekjes. Maar hij leest. Twee momenten die in een leven één keer voorkomen : 1) zes jaar worden en 2) de kundigheid verworven hebben om lettertjes tot woorden aan elkaar te rijgen. Maar in een leven komen die twee momenten niet altijd gelegen voor. Want neem nu Tim. Die verjaart in februari en zit dus nog maar op de kleuterschool. Aldaar zes jaar worden mag. In België mag je 't zelfs nog op de lagere school. In Nederland niet, dacht ik. Want moet je daar geen zes jaar zijn als je je debuut wil maken in de lagere school ?

Soit. In onderwijsland is het alleszins onbehoorlijk als je al op de kleuterschool alfabetist bent. Leren lezen behoor je te doen als je op de lagere school bent. Maar, als je daar eenmaal bent, moet je 't wel behoorlijk vlug doen. Samen met je klasgenoten. Doe je 't wat langzaam aan, dan is de kans groot dat je de "leesboot" mist. Wat kennelijk is gebeurd met velen van de duizenden zogeheten analfabeten die onze landen tellen : normale volwassenen die niet kunnen lezen. En waarvan sommigen, op initiatief van en met de hulp van vormingswerkers daar nu blijkbaar wat aan willen doen. Een laat moment.

BUITENBEENTJES

In onderwijsland is Tim een buitenbeentje. Want dat land is verdeeld in verschillende gebieden. Die duidelijk zijn afgebakend. En waarin iets niet mag wat in een ander gebied precies moet ! Zelfs al behoort het tot je mogelijkheden, dan nog mag je aan 't eind van de kleuterschool niet leren lezen. Het geval Tim dus.

Maar er is ook het geval Elke. Zij is de jongste van de eerste klas. Ofschoon ze het er erg moeilijk mee heeft, moet ze van bij het begin van de eerste klas per se leren lezen. Ook Elke is dus een buitenbeentje.

Inderdaad, na de zomervakantie moeten heel wat kinderen, die qua leeftijd en rijpheid verschillen, toch maar in de startblokken gaan staan. Ongelijken die gelijk moeten optrekken. Een onrechtvaardige situatie. Daarom zitten er in het grensgebied tussen kleuterschool en lagere school zo ontzettend veel buitenbeentjes.

NIEMANDSLAND

De problematiek van die "buitenbeentjes in het grensgebied tussen kleuterschool en lagere school" is het onderwerp van dit artikel. De lezers die we willen bereiken, werken in de laatste klas van de kleuterschool en in de eerste klas van de lagere school. Een merkwaardige groep. Want de gebieden in onderwijsland zijn niet alleen duidelijk afgebakend, ze worden ook verschillend beheerd. De veldwerkers hebben een nogal verschillende opleiding gehad en hoewel ze met z'n allen werken aan de totale opvoeding van één individu, worden hun bijdragen daartoe toch maar verschillend gehonoreerd.

Hoe ook, in onderwijsland heerst een enorme zucht naar territoriumbeperking. Zo van : tot hier en niet verder. Of : van hier af aan is dit alleen mijn taak ! Daarom stellen we die "lezers" voor alle diploma-sektarisme te vergeten en "samen" mee te denken in een soortement "niemandsland". Waarin het belang van Elke en Tim en alle andere buitenbeentjes primeert.

Het verhaal van Tim

Dit verhaal heb ik niet van horen zeggen. Ik heb het allemaal zelf meegemaakt. Als hoofd van een zogenaamde "basis-school" (2) opereer ik immers dagelijks in het "grensgebied" waarvan sprake. Ik ben ook medeplichtig aan een aantal ongeoorloofde praktijken. Althans als je 't door een antiek onderwijsbrilletje bekijkt. Het is dus als 't ware "een smokkelverhaal in onderwijsland".

VOORGESCHIEDENIS

Vier jaar geleden zijn we met "niveaulezen" begonnen. Een ingreep ten voordele van de zwakke lezers, op voorstel van het schoolhoofd. Waar het schoolteam direct op inging. Na enkele weken intensief voorbereiden, begonnen we op 21 februari 1980. Meteen groots. Met doorbreking van het jaar-klassensysteem. En hulp van een 25-tal leesmoeders. Aanvankelijk 1 keer per week. Nu twee keer. Toen we al een eind op weg waren, kwam de onderwijsoverheid het aan de weet en het Antwerps pedagogisch centrum publiceerde ons logboek, wat voor verbreiding zorgde. Niveaulezen is in een aantal scholen volledig ingeburgerd. Bij de leerkrachten, de kinderen en de ouders. Ook bij sommige personeelsleden van de Antwerpse openbare bibliotheken. Maar nu lopen we vooruit op ons verhaal.

De leesmoeders, waarbij sommigen het vanaf het begin, dus al meer dan vier jaar, hebben volgehouden, zijn de beste protagonisten van het niveaulezen. Zij hebben meegemaakt hoe kinderen intens plezier beleefden aan hun vooruitgang.

Zij hebben ondertussen ook heel wat kinderen begeleid. Wat leesbegeleiding betreft, hebben ze er al aardig wat uren opzitten. En daardoor veel ervaring opgedaan. Ze hebben het leerleesproces van verschillende kinderen van dichtbij meegemaakt. Ook van hun eigen kinderen. Eén van die leesmoe-
ders is de moeder van Tim.

Twee jaar geleden, in januari 1982, schreef ik, blijkbaar in een overmoedige bui, in een nieuwsbrief aan de ouders dat hun kind in de eerste klas reeds kon lezen. Althans de boeken waarvan ik het AVI-niveau kende. Boeken met niveau 1 en 2. Beschikbaar in de openbare bibliotheek op de Antwerpse linkeroever van de Schelde (3). Wat ik voordien ter plekke had nagetrokken. Mijn nieuwsbrief sloeg aan. Haast alle eersteklassers togen met hun ouders naar die openbare bibliotheek. Waar vrij vlug alles uit de hand liep. Ieder kind mocht immers 4 boeken meenemen. Wat ze prompt deden. Maar de ouders hielden zich gezagsgetrouw aan de boekenlijst uit mijn nieuwsbrief. Vandaar de vlugge uitputting van de voorraad. Ofschoon er op de planken ontzettend veel boeken stonden die aan het gestelde doel beantwoordden. Jammer dat we hun leesniveau niet kenden.

Linda Felix, hoofd van de bibliotheek hield echter het hoofd koel. Wilde meteen handelen. Zag het ook groots. Als niveaulezen op school dan toch zulk succes kende, waarom zou de openbare bibliotheek dan niet dezelfde weg opgaan ? Wat als muziek in onze oren klonk. De openbare bibliotheek zou een bijdrage leveren aan de lees-opleiding van haar toekomstig cliënteel !

Op de rug van de boeken zou het leesniveau worden aangeduid. In eigen beheer. De bibliotheekoverheid liet oogluikend toe. Enfin, 't mocht. Als een proefje. Een uitdaging die ons aanzette om mee te doen en alles op alles te zetten opdat die proef zou lukken.

Lisette Van Boom, remedial-teacher, die door haar onverdroten ijver het project niveaulezen nu al meer dan vier jaar lang schraagt en ook ik hielpen een handje door in onze vrije tijd het AVI-niveau van een aantal boeken te bepalen. Maar dat was als een druppel op een hete plaat. Het bepalen van zulk niveau is een tijdrovend werk. Van de vele kinderen die stonden te wachten om in de bibliotheek een boek met niveauaanduiding te ontlenen, werden er door onze actie slechts weinigen geholpen.

Tegelijkertijd echter werden er in de openbare bibliotheek een heleboel boeken besteld, waarvan we het AVI-niveau al wel kenden, dank zij opzoekwerk in Nederland, maar niet aanwezig in die bibliotheek. Bleek ook dat in nieuwe aanwinsten steeds meer en meer het leesniveau werd aangeduid vanaf de eerste druk. Een initiatief van sommige uitgevers. Die uitgevers, en wij, bleken dus wel trendgevoelig te zijn.

Na vrij korte tijd achtten wij het fonds van leesboeken met aanduiding van het leesniveau voldoende groot om het te riskeren, vanuit de school, de volgende kaart met de kinderen mee te geven :

Een kind dat leert lezen, doet dat door te oefenen en maakt daarbij vorderingen. Die vorderingen zijn meetbaar. Zulk meten gebeurt geregeld op onze school en wordt aangeduid met "niveaus". Heeft een kind het hoogste niveau (9+) bereikt, dan is er geen probleem. Want dan kan het "alles" vlot lezen. Is zijn leesvaardigheid echter nog maar op niveau 4 bij voorbeeld en het kiest in de bibliotheek een boek met niveau 7, dan is het lezen ervan moeilijk. En wordt het plezier in het lezen niet bevorderd. Integendeel. Meer dan twee jaar ervaring met "lezen op niveau" in onze school leerde ons dat het leesplezier wel wordt bevorderd en dat bovendien het stijgen naar een volgend niveau veel vlugger gaat. Daarom deze samenwerking :

- 1) aanduiding van het niveau op de rug van heel wat boeken : een cijfer op een groen veld.*
- 2) aanduiding van het huidige leesniveau op de achterkant van deze kaart.*

Dus kiest het kind voortaan het best boeken met dat cijfer op de rug, totdat na een test op school blijkt dat weer een niveau werd genomen.

Maar we hadden weer buiten de waard gerekend. Want ook de andere scholen in de wijk maakten nu dapper gebruik van de service die de kinderen werd geboden. Ook in die scholen was "niveaulezen" inmiddels ingeburgerd en kwamen de kinderen uit dezelfde voorraad boeken met niveauaanduiding putten. Jammer nog steeds dat er zoveel leuke boeken geen niveau-aanduiding hadden en onaangeroerd bleven. Een aantal leesmoeders uit onze school werden bereid gevonden om een tijdelijke werkgroep te vormen, die van de nog resterende boeken het leesniveau zou bepalen. Een saai werkje. Maar daar tegenover stellen die leesmoeders het grote nut voor het leesonderwijs van "veel" kinderen. Eenmaal het leesniveau van een boek bepaald, kan dat elders ten nutte worden gemaakt. Ze werken ook eigentijds. Met een (geleende) personeel computers. Amant Bodart, een leraar Nederlands (4), schreef er een programma voor.

IN ZIJN EENTJE

Maar nu zijn we chronologisch gezien reeds voorbij het begin van het verhaal van Tim. Wat zich situeert in februari 1983. Maand van zijn zesde verjaardag, zoals in het begin reeds gemeld. Tim leefde al lang in een wereld van letters. Zag ze overal. Op potjes op de ontbijttafel. De nummerborden van auto's. Onderaan het TV-scherm. In boeken van zijn oudere zus. En in prentenboeken in zijn eigen kleuterklas. Waar letters niet werden weggemoffeld. Integendeel. Naast andere speelhoeken was er b.v. ook een "letterhoek". In zijn klas maakte de methode Klankdorp (5) elke vrijdag

een beurt. Gedurende slechts een halfuur. Het is een leuke vertelmethode als "leesvoorbereiding". Dat wil zeggen : auditieve voorbereiding op het latere leren lezen. Het gaat dus om het gesproken woord.

De kinderen ...

- 1) wordt de betekenis van veel gesproken woorden gegeven. Verrijking van de woordenschat dus.
- 1) beseffen stilaan de relatie tussen gesproken en gelezen woord. M.a.w. ze hebben het na een bepaalde tijd door dat gesproken woorden kunnen worden geschreven (gedrukt) en gelezen.
- 3) worden bewust van onze gewoonte de woorden van links naar rechts te lezen.
- 4) kunnen de woorden die geschreven worden zoals ze gehoord worden en die "analytisch" worden aangeboden, op de duur samenvoegen tot een verstaanbaar geheel. Wat men "auditieve synthese" noemt.

Zesjarige en bijdehandse Tim had het systeem van die auditieve synthese direct gesnapt. En begon te experimenteren. Ging dus in zijn eentje verder. Op de potjes op de ontbijttafel. In de boeken van zijn oudere zus. Op straat. Waar hij een verband legde tussen klanken en symbolen. Las tot mama's verbazing een overjaarse slogan op een Antwerps gammel vehikel "met de bus ... zit je knus" Tim frequenteerde het filiaal van de openbare bibliotheek waarvan reeds sprake. Samen met zijn moeder. Zij las dikke boeken. Hij keek in prentenboeken. Er zijn ook prentenboeken met erg eenvoudige teksten. Makkelijk te vinden, dank zij het systeem van niveau-aanduiding.

En zo is het dan gegaan. Tim kreeg een leesboek van niveau 1 in handen. Niveau 1 betekent niks anders dan één-letter-grepige woorden, die gelezen worden zoals ze gehoord worden. Dus Tim las dat boek in één ruk uit. Een bijzondere ervaring in het leven van een kind. Volgden nog boekjes van niveau 1. Zoals reeds gezegd is Tims moeder ook een trouwe leesmoeder. Wist met de natte vinger te bepalen wanneer het kind een volgend niveau aankon. Stelde haar zoon na enige tijd voor een boek uit de reeks met niveau 2 te pakken. Met succes. Tim profiteerde aldus van het oefeneffect van het niveausysteem. Leerde dus lezen ... buiten de school !

Tim was niet alleen. Er waren nog kleuters die inzicht kregen in ons leessysteem. En dank zij de niveau-service van de openbare bibliotheek aan hun trekken konden komen.

ONTREDDERING

De alerte lezer voelt nattigheid. Wat in september ? Inderdaad, bij het begin van het schooljaar waren ze met z'n vijven. Vijf eersteklassers die geen boodschap hadden aan het introductieve gedeelte van de leesmethode. Hadden dat aan het vervolg van die leesmethode ook niet. Want toen ze die eerste dag in de eerste klas stapten, konden ze al vrij behoorlijk lezen. En oefenen verder in het lezen "buiten" de school. In de openbare bibliotheek op linker-

oever zijn ze trouwe lezers. Hun voorsprong op de anderen bleef. Eind februari, dus na 6 maanden eerste klas, haalden ze de niveaus 5 en 6, en twee zelfs niveau 7. Die "vlugge lezers", die dus leerden lezen zonder de school, maakten het probleem van de differentiatie acuut. Wat Tims moeder blijkbaar beseftte, toen ik ontdekte dat haar zesjarige kleuter al kon lezen. Ze had een rode kleur alsof ze betrappt werd op iets illegaals. Ze zat kennelijk met de situatie verveeld. Dacht dat haar zoon per 1 september ons schoolsysteem zou ontredderen. Ik heb haar gerustgesteld : het leren-lezen-zonder-de-school is niet strafbaar. Is nooit strafbaar geweest. Lang geleden, voordat er schoolplicht bestond, waren er mensen die leerden lezen in hun eentje ...

BELETTEN

In gesprekken rondom het geval Tim en zijn vriendjes, overtreders van de onderwijsregels, werden allerlei vragen gesteld. Hadden de kleuterleidsters iets onoorbaars gedaan, door de methode Klankdorp, hoe leuk ook voor de kleuters, te introduceren ? Had Tims moeder schuld door hem als kleuter mee naar de openbare bibliotheek te nemen ? Zou Tim de leerkrachten van de eerste klas de satisfactie ontnemen hem te leren lezen ? Wat moet men in de kleuterschool voortaan doen als een kleuter, zeg in maart, door leeftijd en rijpheid en ... omstandigheden klaar staat om te gaan lezen in zijn eentje ? Alle boeken uit zijn omgeving wegstoppen ? Hem de toegang tot de bibliotheek ontzeggen ? Hem invriezen tot na het eind van de zomervakantie ? Of zullen we preventief optreden en de ouders van de volgende generatie aanraden met z'n allen de conceptie eind november te doen ? Of, en dit is nu een heel serieuze vraag, is de school er om een kind het leren te beletten ?

Het verhaal van Elke

Ook dit is een waar verhaal. Alleen de naam van het slachtoffer hebben we begrijpelijkerwijs veranderd. Elke kwam dit schooljaar over van een andere school. 1 september 1983 dus. Blijkens haar leeftijd hoorde ze thuis in een derde klas.

VERSUKKELING

In die derde klas werd ze, de eerste week nog, door de remedial teacher getest om te weten te komen in welke groep ze bij het wekelijkse niveaulezen het best zou thuishoren. In niveau 1. Om niveau 1 te bereiken moet je een bepaalde tekst met niks anders dan de meest eenvoudige éénlettergre-

pige woordjes kunnen lezen. Binnen een bepaalde tijd weliswaar. Een hoger niveau kon Elke niet aan. Wat technisch lezen betreft zat Elke dus in die derde klas niet op haar plaats. Eerlijkheidshalve moeten we er hier aan toevoegen dat wij zulke situaties zoals die van Elke ook in eigen huis hebben meegemaakt. Vier jaar geleden. Later nooit meer. Nadat we met niveaulezen zijn begonnen. Voordien waren er enkele kinderen in de derde klas verzeild geraakt, die niet aan de overstap naar niveau 2 toe waren. Maar het systematische niveaulezen bracht soelaas. Ook dit keer, voor Elke. In december reeds, na amper 4 maanden niveaulezen, draaide Elke al goed mee in een leesgroepje met niveau 4. Een forse vooruitgang die ook een gunstig effect had op andere prestaties in de klas. Toch werd de geleden schade niet helemaal hersteld. Tijdens haar schoolloopbaan tot hiertoe vertrokken er immers heel wat lesmomenten vanuit een of andere tekst. Vooral frontaal geleide lessen hebben nu eenmaal een "bepaald" tempo. In zulke lessen had Elke die inleidende tekst voorzeker maar half, of niet helemaal gelezen. En groeiden de hiaten steeds maar aan ...

Maar hoe was Elke toch zo in de versukkeling geraakt ? Een analyse. In tegenstelling tot Tim, had Elke haar "milieu" niet mee. Dit om de onderwijsmensen naar de mond te praten die de schuld van het falen van een kind op school vaak "buiten" de school leggen. Maar er is meer. Elke is geboren op 22 december. Is haast een jaar jonger dan Tim. Een leeftijdsverschil van één jaar kan heel wat betekenen. Het betekent niks bij twee grijsaards waarvan de ene een jaartje ouder is. Niemand merkt het. Anderzijds valt een leeftijdsverschil van een jaar bij twee peuters zelfs een niet-pedagoog op. Omstreeks zes jaar valt bij kinderen een verschil in leeftijd van een jaar een ware pedagoog ook nog op. Die weet dan verdraaid goed dat zulk leeftijdsverschil in de eerste klas van de lagere school zijn consequenties heeft. Maar als hij daar op gewezen wordt, is schokschouderen soms een antwoord. Of zegt hij : wat doe je d'r an ?

LEESBOOT

Ons antwoord : individualiseren en differentiëren natuurlijk !

Mocht Elke dat in de eerste klas hebben meegemaakt, dan had ze de boot niet gemist. Want toen ze nog maar net in die eerste klas zat, is de "jaarlijkse" leesboot alweer precies op tijd vertrokken, ofschoon niet iedereen reisvaardig was. Onder andere Elke. Later is dus Elke niet uit de boot gevallen, ze is er gewoon niet mee vertrokken. Een tweede leesboot is er in die eerste klas niet meer afgevaren.

Verdriet schijnt blijkbaar verdriet aan te trekken. Inderdaad, één van Elkes ouders verliet de echtelijke woning,

om de trend in de gezinsvorming maar eens zo te benoemen. Met gevolgen vandien. Niet dat het hoefde, maar in vergelijking met Tim, ging er niemand met Elke naar de openbare bibliotheek. In de kleuterschool werd er, naar later bleek, ook niet in dezelfde mate aan leesvoorbereiding gedaan. Wat ook niet zo hoefde. Hoe ook, Elke was bij het begin van de eerste klas niet klaar om met leren lezen te beginnen. Waartoe ze alle recht had. Maar niemand heeft zich echter blijkbaar iets van dat recht aangetrokken. Elke is later niet blijven wachten om op de volgende jaarlijkse leesboot te stappen. Ze ging prompt mee naar de tweede klas. Daar was ook geen vertrek van een leesboot voorzien. En werd er ook niks gedaan om de vorige leesboot in te halen. Zodoende was Elke aan 't eind van de tweede klas al aardig op weg om het leger analfabeten dat ons land telt, te gaan vervoegen.

Het verhaal van de bibliotheek

De openbare bibliotheek in de buurt van de school was de kinderen lang niet vreemd. Velen gingen er geregeld naartoe. Met hun ouders. Of in hun eentje. Die bevoorrechte kinderen kregen dan nog een toegift. Want, gedreven door een rechtvaardigheidsgevoel, gingen de leerkrachten met de hele klas naar die openbare bibliotheek. Dat klassikaal bezoek is ondertussen wel wat veranderd. Zoals reeds eerder vermeld, heeft het differentiatieprincipe er al ingang gevonden. Blijkbaar kan een instelling die in feite niks met het onderwijs te maken heeft, zich veel makkelijker actief tegenover de toekomst opstellen.

LEUK ?

Beschrijven we zulk klassikaal bezoek aan de openbare bibliotheek, vroeger. Aan de balie werden de gelezen boeken ingeleverd. Gelezen ? Kom nou ! Zo naïef zijn we nu ook weer niet. Een aantal boeken werden naar alle waarschijnlijkheid niet of dan toch niet helemaal gelezen. Maar lezen in een openbare bibliotheek is vrijblijvend. Dus daar geen schoolmeesterachtigheid.

Dan met z'n allen naar de kast waar de jeugdboeken bij mekaar staan. Een chaotisch gebeuren. Het kiezen van een boek gebeurde niet steeds in verhouding tot de graad van leesvaardigheid van het kind. Maar daarover straks meer. Eerst even dit. Kinderen die vlot kunnen lezen, lezen doorgaans ook graag. En aarzelen niet een turf mee naar huis te nemen. Zwakke lezers daarentegen lezen meestal niet zo graag. Maar als juf of meneer er dan toch zo op staat dat ze buiten de school ook nog lezen, willen ze die wel even plezieren. Een boek is een boek, zeggen ze. Namen dus twee dunne boeken mee naar huis.

Want het was inderdaad de gewoonte bij dit veertiendaags bezoek aan de bibliotheek twee boeken mee naar huis te nemen. Kinderen die naast het schoolbezoek ook nog geregeld in hun eentje naar de openbare bibliotheek gingen, lazen uiteraard meer boeken. Sommige leerkrachten hielpen de kinderen bij het kiezen van hun boeken. Vonden soms een boek dat een kind had gekozen niet geschikt. Omdat het leestechisch te moeilijk was voor dat kind. Die afwijzing vond zulk kind niet altijd even plezierig. Want had het boek misschien gekozen omdat de illustraties een leuk verhaal beloofden. Al bij al leerden alle kinderen door deze klassikale aanpak de openbare bibliotheek kennen. Wat rechtvaardig is. Alle kinderen vonden het veertiendaags uitje vast ook wel aardig. Maar het valt de betwijfelen of wel "alle" kinderen de openbare bibliotheek ervoeren als een middel om "leuk te leren lezen".

LEESBAARHEID

Oorspronkelijk stonden in de openbare bibliotheek de jeugdboeken apart, geklasseerd op naam van de schrijver. B.v. gericht op kinderen van minder dan negen jaar en daarbij ook nog beginners. Welke criteria bij die groepering werden gehanteerd, laten we hier in het midden. Aan die systematische klassering werd er dan ook niets veranderd. Wel kwamen er op de ruggen van de boeken stelselmatig meer en meer aanduidingen van het niveau voor. Toen dat wat overzichtelijk werd, kwamen we tot merkwaardige vaststellingen.

Bij die groep boeken voor beginners kon een boek met niveau 1 onbeschaamd naast één van niveau 7 staan. Een trits boeken van éénzelfde schrijver kon ver uiteenlopende niveaus bevatten. Een boek dat inhoudelijk op 6-jarigen was gericht, kon gerust niveau 7 op zijn rug hebben. Anderzijds waren er recentelijk verschenen boeken bij die zich inhoudelijk naar b.v. 9-jarigen richtten en toch maar niveau 4 hadden.

Het valt inderdaad op dat sommige schrijvers, meer dan vroeger, rekening houden met de mogelijke leesvaardigheid van hun publiek. Ze blijken niet alleen aandacht te schenken aan de hedendaagse eisen die aan een plot worden gesteld, maar ook aan de leesbaarheid van hun verhalen. Ze gebruiken b.v. zo weinig mogelijk woorden met meer dan twee lettergrepen. En schrijven ook geen gecompliceerde zinnen. Toen beseften we pas hoe 't vroeger voor de kinderen zo moeilijk was geweest om bij het klassikale bezoek aan de bibliotheek steeds een geschikt boek te vinden. Nu was 't makkelijker. En wisten de kinderen zelf meer over de "leesbaarheid" van een bepaald boek. Want af te lezen op de rug. Ze waardeerden die service blijkbaar en kozen hun boeken voortaan binnen de reeks voorzien van een niveau-aanduiding. We melden wat graag nog eens dat die reeks steeds groter wordt, dank zij de groep leesmoeders en hun computer.

Doordat de kinderen bij hun leren lezen niet meer worden tegengehouden en er zelfs voorwaarden worden gecreëerd opdat wie wil en wie kan zijn leesbekwaamheid zou kunnen vergroten, komen zulke kinderen spoedig in een vrij hoog leesniveau terecht. Die kinderen zijn veelal niet verstoken van een bepaalde ambitie. En willen dan ook boeken lezen binnen het niveau dat ze op dat ogenblik aankunnen. Tussen plot en leesbaarheid van een verhaal bestaat echter geen oorzakelijk verband. Zo komt het dat nog prille lezers soms naar een boek grijpen dat boven hun petje gaat. Maar hun wordt dan voorgehouden dat het helemaal geen schande is als ze een boek in een lager niveau lezen.

ILLICH

Tim had ons leessysteem reeds beet toen hij nog op de kleuterschool was en oefende zich verder in het lezen dank zij de bibliotheek vrij, ondanks de school. Elke heeft ons leessysteem misschien wel tijdig beetgehad, maar kreeg in haar school weinig kans om te oefenen. Totdat er in een andere school werd ingegrepen. Toen ging ze ook naar diezelfde bibliotheek, die ook op haar vooruitgang invloed heeft gehad. Tussen Tim en Elke zijn er nog veel kinderen die heel wat gehad hebben aan de voorzieningen in de openbare bibliotheek in de buurt van de school. Een instelling, vreemd aan het onderwijs, levert een enorme bijdrage aan het onderwijs ... Ivan Illich had gelijk !

Jan Janssens.

NOTEN

- 1) Werd oorspronkelijk gebruikt als praatpapier in een werkwinkel op het ANV-cologruum in Den Bosch, 11 februari 1984.
- 2) Basisschool 52 ; Willem Van Haechtlaan 66, 2050 Antwerpen.
- 3) Filiaal 7 van Openbare Bibliotheek, Europark, 2050 Antwerpen.
- 4) Middenschool 7, Bouwmeesterstraat 3, 2000 Antwerpen.
- 5) Klankdorp. Wolters-Noordhoff. Een voorbereidend leesprogramma voor de kleuterschool. In het bijzonder voor kleuterscholen waarin de gedachte aan integratie kleuterschool/lagere school al leeft.